

**การเสริมสร้างสมรรถนะหลักของพนักงานครู
และบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่น ตามหลักพลธรรม***
STRENGTHENING THE CORE COMPETENCIES OF TEACHERS
AND LOCAL EDUCATIONAL PERSONNEL BASED ON
THE PRINCIPLE OF PALADHAMMA

พระก้องเกียรติ สุวadhanปญโญ, พระพิพัฒน์ ปญญาวฑฒโน
Phra Kongkiat Suvaddhanapañño, Phra Phiphat Paññavaddhano
นักวิชาการอิสระ
Independent Scholar
Corresponding Author E-mail: Kongsakonnakon@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะหลักของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่น ตามหลักพลธรรม ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการปฏิรูปการศึกษา หลักพลธรรม หรือพละ 5 ได้แก่ สัทธาพละ (ความเชื่อ) วิริยพละ (ความเพียร) สติพละ (ความระลึกได้) สมาธิพละ (ความตั้งมั่นแห่งจิต) และปัญญาพละ (ความรู้) สามารถบูรณาการเพื่อพัฒนาสมรรถนะหลักของครูและบุคลากรทางการศึกษาได้ 5 ด้าน คือ 1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน โดยเสริมสร้างความเชื่อมั่นในบทบาทและความเพียรในการทำงาน ส่งผลต่อการวางแผน การติดตาม และการพัฒนาผลงานอย่างมีประสิทธิภาพ 2. การบริการที่ดี โดยเน้นความรอบคอบ สุภาพ เข้าใจ ผู้รับบริการ และมีจิตสำนึกในการให้บริการด้วยความเต็มใจ 3. การพัฒนาตนเอง ผ่านความใฝ่รู้ การศึกษาค้นคว้าอย่างต่อเนื่อง และการประยุกต์ใช้ความรู้หรือนวัตกรรมที่เหมาะสม 4. การทำงานเป็นทีม โดยอาศัยความสามารถในการควบคุมอารมณ์ รับฟัง และสร้างความเข้าใจร่วมกัน พร้อมสร้างความไว้วางใจ เคารพ และความสามัคคีในทีม และ 5. จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยยึดมั่นในหลักจริยธรรม อุทิศการงานทางวิชาชีพและการปฏิบัติเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและสังคม

คำสำคัญ: สมรรถนะหลัก; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น; พลธรรม

Abstract

This article presents guidelines for enhancing the core competencies of local education personnel, including teachers and educational staff, based on the principles of Paltham (five spiritual powers). These competencies play a crucial role in improving the quality of educational management and in developing learners in alignment with societal changes and educational reforms. The five spiritual powers, or Paltham, include Saddha-pala (faith), Viriya-pala (effort), Sati-pala (mindfulness), Samadhi-pala (concentration), and Panna-pala (wisdom). They can be integrated to develop five key competencies of teachers and educational personnel: 1. Achievement-oriented work, which emphasizes confidence in one's role and perseverance, leading to effective planning, monitoring, and performance improvement; 2. Quality service, focusing on carefulness, politeness, understanding of service recipients, and a conscientious and willing attitude; 3. Self-development, through continuous learning, research, and the application of appropriate knowledge or innovations to enhance work quality; 4. Teamwork, which requires emotional regulation, active listening, mutual understanding, trust, respect, and team cohesion; and 5. Professional ethics and conduct, emphasizing adherence to ethical principles and professional ideals, and serving as a role model for learners and society.

Keyword: Core Competencies; Local Government Organizations; Paladhamma

บทนำ

การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนชาวไทยทุกคน โดยรัฐมีหน้าที่ในการจัดและส่งเสริมให้ประชาชนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาอย่างรอบด้าน อันเป็นทุนทางปัญญาที่สำคัญต่อการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างสันติสุข การพัฒนาทางการศึกษาดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความมั่นคงของสังคมและประเทศชาติ เพื่อให้สามารถพัฒนาได้อย่างก้าวหน้าและเท่าทันแต่ละประเทศ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว (กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น, 2566) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดการศึกษา โดยถือว่าการจัดการศึกษาเป็นบริการ

สาธารณะประเภทหนึ่ง ทั้งยังได้กำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจด้านการให้บริการสาธารณะจากส่วนกลางไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งครอบคลุมถึงภารกิจด้านการจัดการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2551) จะเห็นได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนและสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ประชาชนในพื้นที่ เพื่อเปิดโอกาสให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดช่วงชีวิตในทุกวัย พร้อมทั้งมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการจัดการศึกษาในทุกระดับ ขณะเดียวกัน รัฐทำหน้าที่กำกับ ดูแล และสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างมีคุณภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานสากล ด้วยเหตุนี้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องดำเนินการด้านการจัดการศึกษาโดยประสานความร่วมมือกับรัฐภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติ (กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น, 2566)

ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานจนบรรลุเป้าหมายขององค์กรและก่อให้เกิดผลลัพธ์ที่น่าพึงพอใจ จำเป็นต้องมีการส่งเสริมการพัฒนาตนภายในองค์กรควบคู่กับการนำกิจกรรมต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ เพื่อเสริมสร้างและเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ซึ่งย่อมส่งผลดีต่อการดำเนินงานโดยรวม และช่วยเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการวางแผน การตัดสินใจ และการดำเนินงานภายในองค์กร โดยเฉพาะพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่น ซึ่งในเชิงนโยบาย ผู้บริหารท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งเข้ามามีบทบาทในการกำหนดนโยบายการส่งผลให้บุคลากรรวมถึงพนักงานครูเทศบาลที่อยู่ภายใต้การบริหารงานดังกล่าว จำเป็นต้องรองรับการปฏิบัติงานตามนโยบายที่มีการเปลี่ยนแปลง พนักงานครูเทศบาลและบุคลากรทางการศึกษา แม้จะสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ในบริบทของการจัดการศึกษา ยังต้องคำนึงถึงสมรรถนะทางวิชาชีพครูของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานด้วย สมรรถนะวิชาชีพครูเป็นตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษา อาทิ สมรรถนะหลัก ซึ่งเป็นสมรรถนะร่วมที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนพึงมี ทั้งนี้ การประเมินสมรรถนะดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งเพื่อประโยชน์ของครู โดยใช้เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาเลื่อนวิทยฐานะ การขอต่อใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เงินเดือน และการเชิดชูเกียรติ เป็นต้น ขณะเดียวกัน เพื่อประโยชน์ของผู้เรียน คือ ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และได้รับการพัฒนาด้านคุณธรรมและจริยธรรม (วนิดา ภูวนารณรักษ์, 2552) หลักพลธรรม หรือพละ 5 ในที่นี้ ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สามารถนำมาบูรณาการใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะของพนักงานครูและบุคลากรโดยหลักพละ 5 หมายถึง กำลังธรรม 5 ประการ ได้แก่ ศรัทธาพละ กำลังแห่งความเชื่อ วิริยะพละ กำลังแห่งความเพียร สติพละ กำลังแห่งสติ สมาธิพละ กำลังแห่งจิตใจ

ที่ตั้งมั่น และปัญญาพละ คือ กำลังแห่งความรอบรู้ซึ่งเกิดจากการใคร่ครวญด้วยปัญญา (ส.ม. (ไทย) 19/843/211) ซึ่งสามารถนำมาบูรณาการใช้เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะดังกล่าวได้

จากที่กล่าวมาข้างต้น การเสริมสร้างสมรรถนะหลักของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่นดังกล่าว โดยการนำหลักพลธรรมมาใช้เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาสมรรถนะ จึงมีส่วนช่วยผลักดันทั้งในด้านการปฏิบัติงานภายในองค์กร ตลอดจนการดำเนินชีวิตส่วนบุคคล ดังนั้น การศึกษาในประเด็นดังกล่าวจึงมุ่งเสริมสร้างสมรรถนะในมิติทางสังคม โดยนำหลักพุทธธรรมเข้ามาเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาอย่างต่อเนื่องในอนาคต

สมรรถนะหลัก

ปัจจุบัน ประเทศต่าง ๆ หลายประเทศทั่วโลกได้เร่งดำเนินการปรับปรุงระบบการศึกษาอย่างจริงจัง เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และสามารถพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้สอดคล้องกับสังคมแห่งการเรียนรู้ การพัฒนาวิชาชีพครูจึงได้รับการให้ความสำคัญเป็นลำดับต้น ส่งผลให้การกำหนดสมรรถนะหลักของครูกลายเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมการปฏิบัติงานทางวิชาชีพให้เกิดประสิทธิผล และเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนคุณภาพครู (พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน, 2551) โดยพื้นฐานแล้ว “สมรรถนะ” หมายถึง บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในตัวบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้บุคคลนั้นสามารถสร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีในเกณฑ์ที่กำหนดตามความรับผิดชอบของตน และจะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องสมรรถนะนั้นแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่ดีของบุคคลในองค์กรกับระดับทักษะ ความรู้และความสามารถ เพื่อให้เกิดคุณลักษณะเหล่านั้น โดยกำหนดปัจจัยพื้นฐานว่าตำแหน่งงานหนึ่ง ๆ นั้น จะต้องมีความรู้ ทักษะ ความรู้ และความสามารถหรือพฤติกรรมใด ในระดับใด จึงจะทำให้บุคคลนั้นมีคุณลักษณะที่ดีต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพและได้ผลตรงตามวัตถุประสงค์ขององค์การ (McClelland, 1973)

สมรรถนะครู หมายถึง คุณลักษณะของบุคคลที่มีความเหมาะสมกับการทำงานและความรับผิดชอบ ซึ่งส่งผลให้การทำงานประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ คุณลักษณะที่แสดงออกภายนอก เช่น ความรู้ ทักษะ และพฤติกรรมที่แสดงออก และคุณลักษณะที่แฝงอยู่ภายใน เช่น ความเชื่อทัศนคติ และความฉลาดทางอารมณ์ เป็นต้น (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, 2560) สมรรถนะร่วมที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนพึงมี ตามที่สำนักงานพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2553 กำหนดไว้ ประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 5 ประการ (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ได้แก่

1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ โดยยึดคุณภาพและผลลัพธ์ของงานเป็นสำคัญ มีความรับผิดชอบ รอบคอบ และสร้างสรรค์ สามารถกำหนดทิศทางการทำงาน วางแผน ดำเนินการ ติดตามตรวจสอบ และพัฒนาผลงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบริการที่ดี หมายถึง เจตคติและพฤติกรรมในการให้บริการด้วยความเอาใจใส่ เต็มที่ และเป็นมิตร พร้อมทั้งมีความสามารถในการพัฒนากระบวนการให้บริการเกิดความคล่องตัว ทันสมัย และตอบสนองต่อความต้องการของผู้รับบริการได้อย่างเหมาะสม

3. การพัฒนาตนเอง หมายถึง ความมุ่งมั่นในการแสวงหาและต่อยอดองค์ความรู้ทางวิชาชีพอย่างสม่ำเสมอ ผ่านการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์และการสร้างสรรค์นวัตกรรม เพื่อนำมาปรับใช้ในการยกระดับศักยภาพตนเองและพัฒนางานให้มีคุณภาพสูงขึ้น

4. การทำงานเป็นทีม หมายถึง การทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเกื้อกูล เปิดรับความคิดเห็นที่หลากหลาย และปรับสถานะการเป็นผู้นำหรือผู้ร่วมงานได้ สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดี ความไว้วางใจ และความร่วมมือภายในทีม เพื่อขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้บรรลุเป้าหมาย

5. จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู หมายถึง การยึดมั่นและประพฤติตนตามหลักคุณธรรม จริยธรรม และมาตรฐานวิชาชีพครูด้วยความซื่อสัตย์ รับผิดชอบ และเป็นธรรม สะท้อนความเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและสังคม และเสริมสร้างความมั่นคงและศรัทธาต่อวิชาชีพครูโดยรวม

สมรรถนะดังกล่าวเป็นองค์ประกอบสำคัญ แสดงคุณลักษณะและความสามารถที่ครูและบุคลากรทางการศึกษาพึงมี ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการปฏิรูปการศึกษาในปัจจุบัน เป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ดังนั้น การส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะหลักของครูอย่างต่อเนื่อง จึงช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของวิชาชีพครู และสนับสนุนการขับเคลื่อนระบบการศึกษาให้มีคุณภาพและสามารถตอบสนองต่อความต้องการของสังคมได้

บริบทการศึกษาท้องถิ่น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 250 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจในการดูแลรวมถึงจัดทำบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่น ภายใต้หลักการพัฒนายั่งยืน ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545

มาตรา 41 ซึ่งบัญญัติให้ท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาทุกระดับตามความเหมาะสมและคำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ อบต. อบจ. และ กทม. มีอำนาจหน้าที่ในการจัดให้มีบริการสาธารณะด้านการศึกษา เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้คนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542, 2542; พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545)

การจัดการศึกษาของท้องถิ่นในปัจจุบัน จากการที่กฎหมายได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้จัดการศึกษาในเขตพื้นที่ของตน ดังนั้น จึงมีการกึ่งในการจัดการศึกษา (วศิน โกมุท, 2558) ดังต่อไปนี้

1. การจัดการศึกษาในระบบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดการศึกษาในระบบตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนด โดยจัดการศึกษา 2 รูปแบบ ได้แก่ การศึกษาขั้นพื้นฐานและในระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้ การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการจัดการศึกษาไม่น้อยกว่า 12 ปีก่อนระดับอุดมศึกษา ซึ่งรัฐต้องจัดให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง มีคุณภาพ ซึ่งไม่จัดเก็บค่าธรรมเนียม แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ซึ่งในระดับมัธยมศึกษา แบ่งเป็นตอนต้นและตอนปลาย โดยระดับมัธยมศึกษาตอนปลายแบ่งเป็นประเภทสามัญและประเภทอาชีวศึกษา ส่วนในระดับอุดมศึกษาเป็นการจัดการศึกษาหลังจากจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือระดับต่ำกว่าปริญญาและระดับปริญญา

2. การศึกษาตามอัธยาศัย เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามความพร้อม และโอกาส โดยอาศัยการเรียนรู้จากประสบการณ์ สังคม สภาพแวดล้อม สื่อ รวมถึงแหล่งความรู้อื่น ๆ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดบริการและส่งเสริมการให้ความรู้ด้านอาชีพ การพัฒนาความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน การรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพในพื้นที่เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ของประชาชนและความเข้มแข็งของชุมชน ตลอดจนการสนับสนุนหนังสือ หนังสือพิมพ์ สื่อ และสิ่งพิมพ์แก่ที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน ตำบล และห้องสมุดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้กำหนดวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาท้องถิ่นว่า “การจัดการศึกษาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของคนในท้องถิ่น ให้สามารถบูรณาการการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของสังคมและประเทศชาติ ตามหลักแห่งการปกครองตนเอง อันเป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น” การจัดการศึกษาท้องถิ่นโดยทั่วไปดำเนินการภายใต้หลักการแบ่งบทบาทระหว่างส่วนกลางและท้องถิ่น โดยส่วนกลางทำหน้าที่กำหนดนโยบาย แผนการศึกษา หลักสูตร มาตรฐาน และแนวทางการวัดและประเมินผลทางการศึกษา ขณะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบในการจัดการศึกษาและดำเนินการให้เป็นไปตามกรอบ

กฎหมายและมาตรฐานที่กำหนดไว้ (กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น, 2553) โรงเรียนหรือสถานศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปัจจุบันมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากเดิมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหลักในการจัดการบริการสาธารณะเพื่อสนองความต้องการของประชาชนในพื้นที่ เมื่อภารกิจด้านการศึกษาได้รับการถ่ายโอนและเปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยมุ่งให้เด็กและเยาวชนในท้องถิ่นได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง การจัดการศึกษาท้องถิ่นจึงเป็นภารกิจที่มีลักษณะสอดคล้องและเชื่อมโยงกับการดูแลพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นโดยตรง

การบริหารจัดการการศึกษาในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งและความมั่นคงของสังคม โดยมุ่งสอดคล้องกับเป้าหมายสูงสุดของความเป็นคนไทยและสังคมไทยตามมาตรฐานการศึกษาชาติ ซึ่งครอบคลุมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนไทยทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข แนวทางการจัดการศึกษามุ่งเน้นการเรียนรู้แบบยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ควบคู่กับการบริหารโดยใช้สถานศึกษาเป็นฐาน รวมทั้งการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ โดยมุ่งพัฒนาวิธีการเรียนรู้และแหล่งเรียนรู้ให้เข้มแข็ง พร้อมส่งเสริมความพร้อมของเยาวชนและประชาชนในท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเยาวชนและสังคมทั้งในระดับประเทศและระดับนานาชาติ ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น โดยยึดมาตรฐานดังกล่าวเป็นแนวทางในการจัดการและยกระดับคุณภาพการศึกษาท้องถิ่นให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม (กฤตยากร ลดาวัลย์, 2563)

การจัดการศึกษาท้องถิ่นของไทยมีรากฐานจากกรอบกฎหมายและนโยบายของรัฐ ที่มุ่งกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างชัดเจน ทั้งในด้านอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบในการจัดการศึกษาในพื้นที่ของตน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษาทั้งในระบบและตามอัธยาศัยให้สอดคล้องกับบริบท ความต้องการ และศักยภาพของชุมชน ภายใต้กรอบมาตรฐานที่ส่วนกลางกำหนด การศึกษาท้องถิ่นจึงมิใช่เพียงภารกิจด้านการเรียนการสอนเท่านั้น หากแต่เป็นกลไกสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิต สร้างโอกาสทางการศึกษา และเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาชนและชุมชน ให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนและการปกครองตนเองของท้องถิ่น

หลักพลธรรม

หลักพลธรรม หรือพละ 5 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ความเชื่อมั่นในการดำเนินชีวิต และความไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค เพื่อให้สามารถประพฤติปฏิบัติความดีได้อย่างมั่นคง โดยพละ 5 ประกอบด้วยหลักธรรมสำคัญ 5 ประการ (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2558) ได้แก่

1. สัทธาพละ (ความเชื่อ) หมายถึง ความเชื่อที่ตั้งอยู่บนเหตุและผล เป็นความศรัทธาในพระรัตนตรัย และความเชื่อในกรรมและผลของกรรม โดยไม่ม่งมายหรือหลงเชื่อสิ่งที่ไม่ไ้เหตุผล ศรัทธานี้เป็นพลังทางจิตใจที่เกื้อหนุนการประพฤติปฏิบัติความดี

2. วิริยพละ (ความเพียร) หมายถึง ความบากบั่นพยายามอย่างต่อเนื่องในการละความชั่วและส่งเสริมความดี เป็นความเพียรที่ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และช่วยค้ำจุนจิตใจให้มั่นคงในการกระทำกิจต่าง ๆ

3. สติพละ (ความระลึกได้) หมายถึง ความระลึกรู้เท่าทัน ไม่เผลอไผล สามารถควบคุมจิตให้อยู่กับกิจหรืออารมณ์ที่เหมาะสม ช่วยให้การคิด การพูด และการกระทำเป็นไปอย่างรอบคอบและไม่ประมาท

4. สมาธิพละ (ความตั้งมั่นแห่งจิต) หมายถึง ภาวะที่จิตมีความแน่วแน่ สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน สามารถตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียว เป็นพลังที่ช่วยประกอบจิตให้อยู่ในกุศลธรรม และพร้อมต่อการพัฒนาปัญญา

5. ปัญญาพละ (ความรู้) หมายถึง ความรู้และความเข้าใจอย่างถูกต้อง สามารถพิจารณาแยกแยะเหตุและผล ความดีและความชั่ว ตลอดจนเห็นความจริงของสภาวะธรรม ปัญญาเป็นพลังสำคัญที่นำไปสู่ความรู้แจ้งและการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง

หลักพลธรรม หรือพละ 5 เป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนาที่มุ่งเสริมสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ ความมั่นคงในการดำเนินชีวิต และความไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค เพื่อให้สามารถประพฤติปฏิบัติความดีได้อย่างต่อเนื่องและมั่นคง พละ 5 ประกอบด้วย ศรัทธา ความเพียร สติ สมาธิ และปัญญา ซึ่งล้วนเป็นพลังภายในที่เกื้อหนุนให้มนุษย์ดำรงชีวิตอย่างมีเหตุผล รอบคอบ และไม่ประมาท หลักธรรมดังกล่าวช่วยค้ำจุนการคิด การตัดสินใจ และการกระทำให้อยู่ในกรอบของคุณธรรมและความถูกต้อง อันนำไปสู่ความเจริญงอกงามทั้งทางจิตใจและการดำเนินชีวิตในสังคมอย่างสงบสุข

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ในการเสริมสร้างสมรรถนะหลักของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่น ตามหลักพลธรรม สามารถแสดงแนวทางการพัฒนาได้ดังนี้ คือ

1. การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน การพัฒนาสมรรถนะด้านนี้เกิดจากความเชื่อมั่น

ในบทบาทและหน้าที่ของตน มีความเพียรในการปฏิบัติงาน และมีความตั้งมั่นไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค ส่งผลให้การวางแผน การติดตาม และการพัฒนาผลงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ 2. การบริการที่ดี การบริการที่ดีต้องอาศัยความรอบคอบ สุภาพ และเข้าใจผู้รับบริการ พร้อมด้วยจิตสำนึกและความตั้งใจในการให้บริการด้วยความเต็มใจ นำไปสู่การพัฒนาระบบบริการทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3. การพัฒนาตนเอง การพัฒนาตนเองเกิดจากความไม่รู้และความเพียรในการศึกษาค้นคว้าอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงความสามารถในการคิดวิเคราะห์และเลือกสรรองค์ความรู้หรือนวัตกรรมที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงาน 4. การทำงานเป็นทีม การทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพต้องอาศัยความสามารถในการควบคุมอารมณ์ การรับฟัง และการสร้างความเข้าใจระหว่างสมาชิก รวมถึงความมุ่งมั่นทำงานร่วมกันตามเป้าหมาย การสร้างความไว้วางใจ การเคารพซึ่งกันและกัน และความสามัคคีภายในทีม และ 5. จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู การปฏิบัติหน้าที่ต้องยึดมั่นในหลักจริยธรรมและอุดมการณ์ทางวิชาชีพ ตระหนักในการประพฤติปฏิบัติอย่างเหมาะสม และสามารถพิจารณาแยกแยะสิ่งที่ควรและไม่ควร เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียนและสังคมแนวทางดังกล่าวสามารถนำมาเป็นกรอบในการเสริมสร้างสมรรถนะหลักของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่น ตามหลักพลธรรม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุป

การเสริมสร้างสมรรถนะหลักของพนักงานครูและบุคลากรทางการศึกษาท้องถิ่นตามหลักพลธรรม (พละ 5) เป็นการช่วยพัฒนาศักยภาพทั้งด้านการปฏิบัติงานในองค์กรและการดำเนินชีวิตส่วนบุคคลอย่างสมดุล หลักสัทธาพละ (ความเชื่อ) วิริยพละ (ความขยันหมั่นเพียร) สติพละ (ความจดจ่อตั้งมั่น) สมาธิพละ (ความตั้งใจ) และปัญญาพละ (ความรู้รอบรู้) ทำหน้าที่เป็นกำลังภายในที่เกื้อหนุนให้ครูและบุคลากรสามารถปฏิบัติหน้าที่ด้วยความมุ่งมั่น รอบคอบ และยึดมั่นในคุณธรรมและจริยธรรม ส่งผลให้สมรรถนะหลักทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ การมุ่งผลสัมฤทธิ์ การบริการที่ดี การพัฒนาตนเอง การทำงานเป็นทีม และจริยธรรมวิชาชีพ ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ นำไปสู่การยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ตอบสนองต่อบทบาทของการจัดการศึกษาท้องถิ่นที่มุ่งเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ความเข้มแข็งของประชาชน และการพัฒนาสังคมตามหลักการกระจายอำนาจ ซึ่งเป็นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนระบบการศึกษาไทยสู่อนาคตอย่างมีคุณภาพ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2553). *มาตรฐานการจัดการศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงมหาดไทย.
- กฤตยากร ลดาวัลย์. (2563). การจัดการศึกษาท้องถิ่นสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 20(4), 209-216.
- กลุ่มงานยุทธศาสตร์การพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น. (2566). *แผนพัฒนาการศึกษาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570)*. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น.
- ณรงค์วิทย์ แสนทอง. (2560). *Competency ทำงานดีกว่า ได้ผลดีกว่า*. นนทบุรี: ธิงค์บียอนด์ บุ๊คส์.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. (2545, 19 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 119 ตอนที่ 123 ก. หน้า 16-21.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542, 19 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1-23.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์ และพรทิพย์ แข็งขัน. (2551). *รายงานการวิจัยสมรรถนะครูและแนวทางพัฒนาครูในสังคมที่เปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- วนิดา ภูวนารณรักษ์. (2552). สมรรถนะครูไทย. *วารสารรามคำแหง*, 26(5), 69-79.
- วสิน โคมุท. (2558). *การจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการเพิ่มโอกาสการศึกษาของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส* (ดุชนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการ). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง. (2558). *หลักสูตรธรรมศึกษา ชั้นตรี ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2557*. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). *รายงานการติดตามการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปี 2551*. กรุงเทพฯ: บริษัท เพลิน สตูดิโอ จำกัด.
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). *คู่มือประเมินสมรรถนะครู (ฉบับปรับปรุง)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- McClelland, C. D. (1973). Testing for competence rather than for “intelligence.” *American Psychologist*, 28(1), 1-14.